

UDK 328.34 (497.6)
izvorni znanstveni rad
primljen 14. lipnja 2000.

Dr. sc. Mirko TOMIĆ, redoviti profesor,
Pravni fakultet u Mostaru

UVODNO IZVJEŠĆE ZA SAVJETOVANJE O NOVOM KAZNENOM ZAKONODAVSTVU FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE (održano 21. svibnja 1999. u Mostaru)

Preustroj kaznenog zakonodavstva Federacije Bosne i Hercegovine je posljedica novog ustavnopravnog uređenja Federacije BiH, kao posebnog entiteta države Bosne i Hercegovine. Iz praktičnih razloga nije se pristupilo donošenju novog zakona o kaznenom postupku, nego se izvršila opsežna reforma ZKP bivše Jugoslavije, koji je inače bio u primjeni kao preuzeti zakon za kratkoročnu primjenu.

Uz pomoć međunarodnih činitelja u roku od dvije godine uspješno je izvršena reforma Zakona o kaznenom postupku. Ugrađene su procesne norme po ugledu na suvremeno europsko procesno pravo. U ovom izvješću (radu) su, u granicama mogućeg, istaknute sve bitne novine u odnosu na prethodni ZKP.

Zakon o kaznenom postupku Federacije Bosne i Hercegovine usvojio je Parlament Federacije BiH na zajedničkoj sjednici Zastupničkog doma 29. 7. 1998. g. i sjednici Doma naroda od 17. 7. 1998. g. Ukazom predsjednika Federacije BiH Zakon je proglašen 6. 11. 1998. (Službene novine Federacije BiH, br. 43 od 20. 11. 1998.) a stupio na snagu 29. 11. 1998. g.

1. ZATEČENO STANJE PRIJE STUPANJA NA SNAGU NOVOG (REFORMIRANOG) ZAKONA O KAZNENOM POSTUPKU

U Federaciji BiH do 29. 11. 1998. g. postojala su dva kaznenopravna sustava, a temeljila su se na preuzetom kaznenom zakonodavstvu bivše SFRJ i bivše SR BiH. Jedan sustav je vrijedio na području koje je kontrolirao HVO, a drugi na području koje je bilo pod kontrolom Armije BiH.

Na hrvatskom području formirana je Hrvatska Republika Herceg Bosna, koja je razvila živu zakonodavnu aktivnost. Uredbom o preuzimanju ZKP od 17. 1. 1994. g., koja je stupila na pravnu snagu 15. 2. 1994. (Narodni list HR HB br. 6/94), stvorena je pravna pretpostavka za funkcioniranje kaznenih sudova. Tom Uredbom riješeno je pitanje stvarne, mjesne i funkcionalne ovlasti za sve tri razine sudova. Bio je ustanovljen Vojni kazneni sud, koji je naknadnom uredbom ukinut.

Brojna politička zbivanja i ustavne transformacije na području sadašnje Federacije BiH nećemo elaborirati, iako su one presudno utjecale na razvitak pravnog sustava i, naravno, kaznenog zakonodavstva, o kojem ćemo danas imati stručnu raspravu.

2. RAZVOJNI PUT REFORME ZAKONA O KAZNENOM POSTUPKU FEDERACIJE BiH

Pored općih napomena u prethodnoj točki, smatramo potrebnim dati kraći presjek četverogodišnjih napora državne i sudbene vlasti, međunarodnih organizacija koje djeluju na području Federacije BiH, te domaćih pravnih stručnjaka i institucija koje su ih angažirale. Procedura je bila veoma komplicirana i atipična za neku državu. Zato ćemo se ukratko zadržati na ovom pitanju, jer će vjerojatno biti primijenjen analogan postupak kada se u neko dogledno vrijeme bude radilo potpuno novo kazneno zakonodavstvo za ovaj entitet u BiH.

Preustrojem BiH koji je učinjen sporazumom u Daytonu 1994. g. izmijenjena je politička slika ove države. Pokrovitelji i medijatori ovog sporazuma izradili su ustave za dva entiteta i državu BiH. Na osnovi Odjeljka IX. 1, (1) i (3) Ustava Federacije BiH, Skupština Federacije BiH proglasila je Ustav Federacije BiH 30. 3. 1994. g. (Službene novine Federacije BiH br. 1/94 od 21. 7. 1994.) u kome se nalaze odredbe koje reguliraju različite oblasti ustavnopravnog karaktera. Temeljem odredaba Ustava Federacije BiH precizno je određena sudbena vlast na federalnoj, županijskoj i općinskoj razini (IV. C čl. 1-5, V. 4 (1) - (4) i VI. čl. 7.) To je bila osnova i obveza da se pristupi reformi kaznenog zakonodavstva ili izradi potpuno novog kaznenog zakonodavstva. Iskustva drugih zemalja govore da je za izradu novog ZKP potrebno od tri do pet godina intenzivnog rada tima eminentnih teoretičara i praktičara. Dakle, ovo saznanje determiniralo je put kojim treba ići kod nas.

Prvi poticaj dalo je Vijeće Europe (u daljnjem tekstu: VE). To je bio značajan poticaj u sklopu aktivnosti VE u 1997. g. za područje BiH. Trebalo je ponovno uspostaviti i osnažiti zakonitost na ovim područjima. U tom cilju VE u Strasburgu 5. 8. 1997. g. je dostavilo Ministarstvu pravde Federacije BiH komentar pravnih eksperata na tada važeći, odnosno preuzeti ZKP. Dali su svoje primjedbe i prijedloge na oko 96 članaka i dva dodatka koji se odnose na narušavanje tajnosti sredstava komuniciranja i kršenje privatnih tajni. Njihove primjedbe i prijedlozi pogađaju bit odredaba procesnog karaktera tadašnjeg ZKP. Predstavnici VE su bili uključeni u Međunarodni tim eksperata (u daljnjem tekstu MTE), koji je formirao ministar pravosuđa Federacije BiH i rukovodio njegovim radom. MTE -a bio je povjeren zadatak pripreme reforme kaznenog zakonodavstva, a njegov rad se odvijao na plenarnim sastancima (tim je brojao 24 osobe, od kojih su sedam bili predstavnici međunarodnih organizacija). U početku se zagovarala radikalna promjena ZKP-a, ali je uskoro prevladala realnost i krenulo se s izradbom amandmana na postojeći - preuzeti ZKP. Zbog kompleksnosti zadataka i vremenske ograničenosti - MTE dogovorio se rad organizirati u dvije faze:

a) izraditi i predložiti Parlamentu na usvajanje samo hitne i dometom ograničene amandmane na postojeći (preuzeti) ZKP,

b) nakon toga u drugoj fazi bi u istom sastavu MTE nastavio rad na izradi nacrtu novog ZKP za Federaciju BiH.

Ovo posljednje je bilo rezultat početnog zanosa da će sve biti moguće s obzirom na sastav MTE i podršku nazočnih predstavnika međunarodnih organizacija. Ipak, usvojena je realna opcija i MTE je pristupio radu na projektu parcijalne reforme ZKP. MTE je podijeljen u dvije radne skupine koje bi radile nacrt kaznenog zakona i zakona o kaznenom postupku. Nacrte KZ i ZKP su pregledali međunarodni stručnjaci kako bi mogli sačiniti svoje pismene komentare. Treba istaći ažurnost radnih skupina koje su već u svibnju mjesecu 1997. g. izradile nacrt Amandmana na ZKP i KZ, o čemu se pohvalno izrazio M. Hartman, eminentni pravni stručnjak kojeg je naimevala Udruga američkih odvjetnika. U daljnjem tekstu mi ćemo se koncentrirati samo na ZKP, iako je rad MTE tekao usporedno na oba zakona.

Eksperti Vijeća Europe su preveli nacrt Amandmana na engleski jezik i prosljedili ga u Strasburg svojim stručnjacima na ekspertizu. Konačna priprema nacrtu Amandmana završena je u Monte San Savinu (Italija) 2. 8. 1997. g. Njihovi komentari predstavljaju neobvezujuće mišljenje za MTE o nacrtu ZKP. Ali, objektivno gledano, to je bio putokaz za rad na ovom izuzetno složenom projektu.

Mi ćemo u našem izlaganju prokomentirati neke primjedbe i sugestije stručnjaka VE. Tako, predloženo je MTE-a izbacivanje iz ZKP elemenata socijalističke ideologije. Otpada i pojam "društveno opasno ponašanje", jer se ne štite samo interesi države i društva, nego pojedinačno i građana. Naglasak je na pravima pojedinca sukladno čl. 3. Ustava BiH i čl. A2 Ustava Federacije BiH. Dakle, razlike između spomenutih zaštitnih objekata su uglavnom eliminirane.

Budući da su se pripreme nacrtu ZKP Federacije BiH morale realizirati u kratkom roku - ipak se uspjelo identificirati najuočljivije točke koje bi mogle biti u suprotnosti s načelima Europske konvencije o ljudskim pravima (EKLP) i dat je snažan naglasak na njegov demokratski karakter. To se odnosi na proširenje prava obrane i postavljanje strogih ograničenja potezima organa koji će primjenjivati zakon, a koji bi bili nespojivi sa strukturom modernoga i efikasnog kaznenog postupka.

MTE se nada da će u bliskoj budućnosti u Federaciji BiH ipak doći do potpuno restrukturiranog ZKP. Zato su i date neke preporuke pro futuro. Naime, trebalo bi preciznije pojasniti okolnosti po kojima bi svjedok mogao odbiti svjedočiti pozivajući se na profesionalnu tajnu, bolje definirati činjenice koje opravdavaju određene vrste pretraga učinjene bez sudske naloga, točno definirati proceduru za pretragu osoba, ureda, uzimanje intervjua, foto-sesija i prepoznavanje u policijskoj stanici, te etička pravila odvjetnika u slučajevima koji nisu pokriveni posebnim zakonskim odrednicama.

Mi ćemo se ipak ovdje baviti onim što je već učinjeno u reformi ZKP. Prednacrt ZKP objavljen je 12. 11. 1997. g. Nije potrebno komentirati ovaj tekst zbog njegove opsežnosti i brojnih alternativa. Ipak, treba reći da su amandmani koji su pretočeni u tekst nacrtu ZKP najbolja procesna rješenja koja imaju i procesni zakoni zapadno europskih država. Lapidarnost u granicama potrebnog i znanstvena fundiranost nacrtu obvezuju buduće zakonopisce da se ne može ići niže od standarda koji su inaugurirani u ovom nacrtu. Spomenuti nacrt ZKP je daljnjom doradom dobio na kvaliteti i svaka primisao da se radi o kompilaciji stranih zakona *ad hoc* je neutemeljena.

Nakon temeljita rada MTE, Ministarstva pravosuđa Federacije BiH, zakonodavno-pravne komisije Parlamenta Federacije BiH, Vlade Federacije BiH koja se izjašnjavala po amandmanima i stavljala ih zakonodavnim tijelima na usvajanje, konačno je objavljen Prijedlog ZKP o kojem su se izjasnila zakonodavna tijela. Napokon, sukladno zaključku sa 16. sjednice Zastupničkog doma i s 15. sjednice Doma naroda u Parlamentu Federacije BiH na sjednici od 29. 11. 1998. g. utvrđen je konačni tekst Prijedloga ZKP. Treba odati dužno priznanje stručnim službama na svim razinama koje su dale maksimalan doprinos da Federacija BiH dobije revidirano, a u biti moderno i aplikativno kazneno zakonodavstvo za duže vremensko razdoblje. Ne bi bilo praktično ni psihološki prihvatljivo da se na novi ZKP gleda kao na improvizaciju, jer bi u tom slučaju izostalo maksimalno uživanje u zakonske norme od strane onih koji ga budu primjenjivali. Nešto dugotrajnija primjena ovog revidiranog ZKP bit će test za pripremu novih referenci za budući ZKP, ali opet bez spektakularnih pretenzija na originalnost. Mnogi procesni instituti i pravila su do te mjere standardizirani da predstavljaju opće dobro civiliziranih zemalja. Zato su specifičnosti procesne regulative u svakoj zemlji bit problema koji se sukcesivno dograđuju. Procesno pravo inače slijedi društvena zbivanja u važnoj sferi života svake države.

3. KOMPARATIVNO - ANALITIČKI PRIKAZ LEGISLATIVNIH RJEŠENJA KOJA SU UŠLA U NOVI ZKP

U ovom dijelu uvodnog izvješća osvrnut ćemo se na najbitnije izmjene bivšeg Zakona o kaznenom postupku (u daljnjem tekstu: BZKP) tako što ćemo neke odredbe ZKP Federacije BiH (u daljnjem tekstu ZKP) uspoređivati i istaknuti nove formulacije. Gdje nije bilo izmjena, takve odredbe nećemo ni deskriptivno navoditi, jer su u drugom redoslijedu ušle iz BZKP u ZKP. Vjerujemo da imate pri ruci novi ZKP i zato nećemo citirati tekst novih odredaba, već samo po potrebi, radi naznake njihova značenja. Ovo je učinjeno iz praktičnih razloga. Naime, pravilo je da odredbe zakona treba doslovce citirati, a za to bi trebalo mnogo vremena. Dakle, da ne bi bilo nikakvih dvojbi i nerealnih očekivanja od podnositelja izvješća, treba odmah naglasiti da mi nećemo ponavljati brojne kontraverze oko formulacija pojedinih odredaba ZKP, kojih je bilo i previše na sastancima radne skupine. Znađem da bi to zvučalo efektnije od taksativnog nabiranja onog što je definitivno prihvaćeno kao zakonske odredbe. U protivnom, uz citiranje različitih prijedloga koji su bili u optjecaju - bilo bi korektno navesti i autore tih mišljenja, odnosno ideja. Sve to oduzelo bi nam mnogo vremena. Svi amandmani i prijedlozi raznih tijela arhivirani su i čekaju neka druga vremena. Ja osobno nemam pravo na ovom skupu ponovno favorizirati bilo koji prijedlog koji nije ušao u konačnu redakciju teksta zakona, niti kao član MTE sada izdvajati svoje mišljenje. Zato se moja uloga na ovom savjetovanju i svodi na ono što i sam naslov točke tri ističe, točnije, informiranje o učinjenom i afirmiranje novog ZKP FBiH.

Dakle, počinjemo od čl. 1. st. 1. ZKP, u kojem se utvrđuju pravila kaznenog postupka po kojima su dužni postupati općinski, županijski i Vrhovni sud Federacije, tužitelj i drugi subjekti kada postupaju u kaznenom postupku. Stavci 2. i 3. čl. 1. ZKP su preuzeti st. 1. i 2. čl. 1 BZKP. U čl. 3. ZKP, koji po redoslijedu odgovara čl. 3. BZKP,

preformulirana je presumpcija nevinosti u povoljniju soluciju. Umjesto: "nitko ne može biti smatran krivim dok to ne bude utvrđeno pravomoćnom presudom", stoji: "svatko se smatra nevinim za kazneno djelo dok se pravomoćnom presudom ne utvrdi njegova krivnja" U bivšoj Jugoslaviji redakcija ove odredbe mijenjala se više puta.

Prihvaćene su primjedbe eksperata VE pa su u čl. 4. st. 1-5. ZKP unijete odredbe novog sadržaja, koje su veoma povoljne za građane od kojih organi unutarnjih poslova (OUP) prikupljaju izvješća i za osumnjičene osobe. U čl. 5. ZKP propisuje se ravnopravna uporaba hrvatskog i bošnjačkog jezika u kaznenom postupku, a službeno pismo je latinica. Redakcija ovog članka bitno se razlikuje od čl. 5. BZKP koji je regulirao ovo pitanje. U čl. 6. ZKP se pojašnjava i precizira odredba prethodnog članka. Redakcija st. 2-4 je identična čl. 5. BZKP. Članak 7. ZKP je preformulirani čl. 6. BZKP, s tim što je unijet novi st. 2. o dostavljanju okrivljenom pismena na jeziku kojim se on služi. Članak 8. st. 1. ZKP je identičan čl. 10. BZKP. Novi stavak 2. ovog čl. propisuje da sud ne može zasnovati svoju odluku na dokazima pribavljenim povredama ljudskih prava i sloboda. Članak 13. ZKP odgovara čl. 15. BZKP, s tim što je st. 2. ovog članka dopunjen bitnim proširenjem prava osumnjičenog ili okrivljenog. Članak 20. ZKP regulira stvarnu jerodavnost sudova u Federaciji BiH. Članak 21. ZKP je neznatno izmijenjeni tekst čl. 23. BZKP (usklađen je s političkim i ustavnim realnostima Federacije). Članak 22. ZKP odnosi se na mjesnu mjerodavnost sudova kao i analogna odredba BZKP, ali bez st. 2., koji određuje kome se može podnijeti privatna tužba. U čl. 25-27. ZKP samo je usklađeno novo nazivlje države, sudova itd. Članak 31. ZKP je preuzeti čl. 35. BZKP s novim nazivljem sudova. Članak 40. ZKP na nov način regulira rješavanje sukoba nadležnosti sudova (vidjeti st. 3. i 4. ovog čl.). U čl. 42. ZKP je novi tekst koji propisuje postupak federalnog tužitelja i nižih nadležnih tužitelja pred sudovima. Članak 63. st. 1. ZKP propisuje pravo osumnjičenom za koga postoji osnovana dvojbe da je počinio kazneno djelo da može imati branitelja (u svezi čl. 4 ZKP). Članak 64. st. 1. ZKP određuje da više okrivljenih mogu imati zajedničkog branitelja samo ako se protiv njih ne vodi kazneni postupak za isto kazneno djelo, a ranije je bio dat naglasak "da to ne bude u suprotnosti s interesima njihove obrane" (vidjeti čl. 68. st. 1. BZKP). Članak 66. st. 2. ZKP odražuje da okrivljeni mora imati branitelja odmah nakon što mu je određen pritvor i za vrijeme dok pritvor traje. U čl. 70 st. 2. BZKP ta obveza je postojala tek nakon podignute optužnice za kazneno djelo za koje se prema zakonu može izreći 10 godina zatvora ili teža kazna.

Nadalje, čl. 67. st. 1. ZKP dopunjen je posljednjom rečenicom, koja glasi: "O ovom pravu okrivljeni će se poučiti prije prvog ispitivanja". To je stanje kada ne postoje uvjeti za obveznu obranu, a postupak se vodi za kazneno djelo za koje se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža. Stavak 2. ovog članka je potpuno novi tekst koji precizira postavljanje branitelja iz st. 1. ovog članka. U čl. 70. st. 1. i 2. ZKP na nov način se regulira kontakt okrivljenog koji se nalazi u pritvoru i njegova branitelja. Dopisivanje i razgovor između okrivljenog i branitelja se mogu odvijati bez nadzora. Njihov razgovor se može promatrati, ali ne i slušati izravno ili neizravno. Ova prava pripadaju i ombudsmanima. Ovom odredbom je definitivno ukinut čl. 74. BZKP. Članak 73. ZKP je prepisan čl. 77. BZKP, bez rečenice u njegovu st. 1. koja nameće obvezu

da se jedan primjerak privatne tužbe dostavlja samoupravnom sudu. U čl. 74. ZKP utvrđena je novčana kazna u iznosu od 500 KM zbog vrijeđanja suda ili osoba koje sudjeluju u postupku. Članak 80. ZKP je preuzeti tekst čl. 87. BZKP, a čl. 84. i 86. BZKP, koji reguliraju snimanje i postupanje s izdvojenim zapisnicima su brisani. U čl. 88. st. 3. ZKP izmjena u odnosu na čl. 95. BZKP se sastoji u tome da paušalni iznos utvrđuje sud u sklopu iznosa određenih odgovarajućim propisima, a ostali dio teksta je neizmijenjen. Ranije se paušalna svota određivala republičkim, odnosno pokrajinskim propisom. U čl. 97. st. 2. ZKP je nova redakcija teksta usuglašena ustavnim nazivima političko-teritorijalnih subjekata (Federacija, županija itd.), Članak 98. st. 4. ZKP uređuje ostvarivanje IPZ kad su kaznenim djelom oštećena sredstva države BiH, Federacije BiH, županije, grada, općine (eliminirani su raniji nazivi "društvena sredstva"). U čl. 104. ZKP je preuzet tekst čl. 111. BZKP bez ukinutih izvanrednih pravnih lijekova (izvanredno ublažavanje kazne i izvanredno preispitivanje pravomoćne presude). Članak 109. st. 2. ZKP precizira da se presuda o izricanju kazne dugotrajnog zatvora može donijeti samo jednoglasno. Članak 120. st. 4. ZKP prilagođen je ustroju države BiH (radi se o pravu na imunitet). U tom smislu je koncipiran i st. 4. ovog članka. U čl. 124. st. 5. ZKP se nalazi obvezujuća odredba za OUP da bez ikakvog ograničenja omoguće Ombudsmanima Federacije razmatranje i prepisivanje pojedinih spisa. Ta suradnja proteže se i na svakog djelatnika OUP s ombudsmanima. Članak 126. ZKP ističe da će se novčana kazna naplaćivati primjenom čl. 39. st. 3. KZ FBiH. Članak 133. ZKP je kombiniran od čl. 140. i 141. BZKP bez predviđanja kazne konfisciranja imovine (koje i nema u registru sankcija - čl. 34. KZ FBiH) U čl. 136 utvrđena je novčana kazna u iznosu od 500 KM za branitelja, punomoćnika, zakonskog zastupnika, oštećenog i oštećenog kao tužitelja ako svojim postupcima odugovlače kazneni postupak. Člankom 139. st. 1 ZKP definira se izraz "osumnjičeni", a to je osoba protiv koje postoje osnove sumnje da je počinila kazneno djelo, a protiv te osobe nije pokrenut kazneni postupak. Ovo pitanje je bilo i ostalo upitno. Postavlja se pitanje tko će skinuti stigmu osobi za koju se proširilo saznanje da je bila osumnjičena, iako kasnije nije okrivljena. Članak 140. ZKP je temeljito revidiran i skraćen čl. 148 BZKP. U odgovorne dužnosnike za prijavljivanje kaznenog djela ulaze i ombudsmani Federacije. Članak 141. st. 2. ZKP je nova odredba koja na kvalitetan način obavezuje zdravstvene radnike, nastavnike, odgojitelje, roditelje, staratelje i usvojitelje kako pružiti zaštitu i pomoć maloljetnoj osobi... U čl. 150. st. 5. ZKP utvrđena je obveza nadležnog tužitelja da prije dostavljanja kaznene prijave istražnom sucu izdvoji zapisnike i objašnjenja iz čl. 79. ZKP, zatvori ih u poseban omot i posebno čuva. U BZKP takve odredbe nije bilo, dapače, postojala je obveza da uz kaznenu prijavu dostavi sve spise i zapisnike (vidjeti čl. 158. st. 5 BZKP). Prema čl. 151. st. 1. BZKP istražni sudac mora dostaviti rješenje o provođenju istrage i branitelju (ranije samo javnom tužitelju i okrivljenom). Članak 153. st. 2. ZKP bavi se terminološkom usklađenošću nazivlja državnih organa. Člankom 154. st. 4. ZKP, u razloge zbog kojih se istražnom sucu može povjeriti obavljanje i drugih istražnih radnji, uvršten je međunarodni terorizam i trgovina drogom.

Članak 156. ZKP je kombiniran od čl. 164. i 166. BZKP. Novina je u tome što je skraćeno pravo OUP da prema potrebi obave i druge istražne radnje (vidjeti čl. 164.

st. 1. BZKP). Članak 164. ZKP ne poznaje odredbu kojom bi se branitelju i okrivljenom uskratila nazočnost prilikom izvođenja pojedinih istražnih radnji iz razloga obrane ili sigurnost zemlje, (vidi čl. 168. st. 5. BZKP). Članak 165. st. 1. propisuje: "Prije završene istrage istražni sudac će obavijestiti stranke i branitelja da u određenom roku mogu razgledati predmete i spise prikupljene prilikom istrage i staviti svoje prijedloge za izvođenje novih dokaza". Ranije je istražni sudac sam cijenio je li to u interesu postupka (čl. 173 st. 1. BZKP). U čl. 169. ZKP radi se o terminološkim preinakama subjekata od kojih istražni sudac može zatražiti pomoć. Slično je i u čl. 172. st. 1. ZKP gdje je u odnosu na čl. 180. st. 1. BZKP utvrđen novi naziv i iznos kazne kojom istražni sudac može u tijeku istrage kazniti svjedoka i osobu koja poslije opomene narušava red. Članak 179. t. 3. ZKP propisuje: "Ako okrivljeni koji je dao jamstvo ipak pobjegne, rješenjem će se odrediti da vrijednost data kao jamstvo ulazi u prihod županije". Takva izvjesnost nije postojala u čl. 187. st. 3 BZKP. U čl. 183. st. 4. ZKP, kod određivanja uvjeta za fakultativni pritvor, zakonodavac je taksativno nabrojao sva kaznena djela predviđena u KZ FBiH za koja se može odrediti pritvor. Ranije je bio uvjet da se za kazneno djelo može izreći deset godina zatvora ili teža kazna (čl. 191. st. 1. toč. 4. BZKP). Članak 187. je preformulirani i znatno poboljšani tekst čl. 195. BZKP. Naime, osumnjičenoj osobi ovlaštenu OUP dužan je priopćiti da će joj on na njen zahtjev postaviti branitelja ako po svom imovnom stanju ne može snositi troškove obrane. Ne postoji više mogućnost, ni iznimno, da organ OUP odredi pritvor radi utvrđivanja istovjetnosti i provjeravanja alibija (v. čl. 196. st. 1. BZKP). Članak 188. st. 2. ZKP normira određivanje i produženje pritvora tako da Vrhovni sud Federacije iz važnih razloga može produžiti pritvor za još tri mjeseca, a za to rješenje potreban je obrazloženi prijedlog istražnog suca, bez alternative "ili javnog tužitelja" (v. čl. 197. st. 2. BZKP).

Kada je riječ o pritvorenicima, treba istaknuti da prava i pogodnosti iz čl. 202. i 203. BZKP nisu normirana niti zabranjena. Ako nije greška, onda se vjerojatno misli da su ta prava obuhvaćena MKLP. U čl. 199. st. 1. ZKP koji govori o ulasku u tuđi stan bez naredbe, pored ovlaštene službene osobe OUP, to ovlaštenje je predviđeno i za sudsku policiju. U st. 6. ovog članka propisano je da osobe iz st. 1. i 4. čl. 210. ZKP prije poduzimanja radnji moraju obavijestiti istražnog suca i mjerodavnog tužitelja. U čl. 200. st. 1. ZKP utvrđena je novčana kazna u iznosu od 500 KM onome koji odbije predati predmete na zahtjev suda. Članak 203. ZKP u potpunosti korespondira sa sugestijama eksperata VE. Zato bih vašu pozornost usmjerio na st. 2., 4. i 5. ovog članka. Radi se o reguliranju prava istražnog suca da naredi zadržavanje poštanskih i telegrafskih pošiljki osobama protiv kojih se vodi istražni postupak (radi usporedbe vidjeti čl. 214. BZKP). Članci 205-210. ZKP reguliraju nadzor i tehničko snimanje telefonskih i drugih razgovora. To je potpuno nova regulativa delikatnih pitanja, tim prije što to nije bilo ranije tretirano u procesnom zakonu. U čl. 206. ZKP navedena su kaznena djela predviđena u poglavlju XV. i XVI. KZ. FBiH koja su zapriječena kaznom zatvora u dugotrajnom trajanju. Protiv okrivljenih za takva djela u tijeku istrage istražni sudac može odrediti nadzor i snimanje razgovora, kao i drugih oblika komuniciranja tehničkim sredstvima, te prisluškivanje. Pošto se radi o vrlo osjetljivom zadiranju u nečiju osobnost i intimu, zakonodavac je ove radnje sveo na najnužniju mjeru uz

brojna ograničenja od zloporabe. Članak 220. ZKP je preuzeti članak 225. BZKP, s tim što je dopunjen novim stavkom 4., koji glasi: "Sud mora pri otkrivanju podataka o identitetu, prebivalištu ili boravištu svjedoka paziti da ti podaci ne budu dostupni okrivljenom i njegovom branitelju ili javnosti, ako bi otkrivanje ovih podataka ugrozilo život, tijelo ili slobodu svjedoka ili njegovih bliskih srodnika. Sud može izuzetno učiniti dostupnim ove podatke branitelju okrivljenog i zabraniti mu otkrivanje tih podataka bilo kome, pa i okrivljenom." Kao što je razvidno, ovdje se radi o zaštiti svjedoka. Kako će se u tehničkom pogledu ta zaštita ostvarivati, bit će obrađeno u komentaru ZKP (ili naputku Vrhovnog suda), a do tada se treba koristiti metodama poznatim u zapadnoj kaznenoj proceduri. Članak 226. st. 5. ZKP je nov propis u odnosu na čl. 231. BZKP i glasi: "U kaznenom postupku zbog kaznenog djela protiv dostojanstva ličnosti ili morala svjedoka, oštećenog kaznenim djelom nije dopušteno ispitivati o njegovom seksualnom životu prije izvršenog kaznenog djela, a ako je takvo ispitivanje obavljeno, na takvom iskazu se ne može zasnivati sudska odluka" Članak 232. st. 1. i 2. ZKP propisuje novčanu kaznu u iznosu do 500 KM za neopravdan izostanak pozvanog svjedoka. U čl. 238. st. 2. ZKP takva kazna predviđena je i za vještaka koji uredno pozvan, ne dođe, a izostanak ne opravda. Članak 255. st. 4. ZKP usklađuje nazive obveznika za podmirenje troškova sređivanja knjigovodstva prilikom vještačenja. Članak 260. st. 2. ZKP obvezuje mjerodavno sudske vijeće (iz čl. 21. st. 6. ZKP) na brzo postupanje ako se okrivljeni nalazi u pritvoru, a u optužnici nije stavljen prijedlog da se pusti na slobodu. Vijeće (čl. 21. st. 6. ZKP) će *ex officio* u roku od 48 sati od dana prijama optužnice ispitati da li još postoje razlozi za pritvor i donijeti rješenje o produženju ili ukidanju pritvora. Raniji rok bio je tri dana (čl. 265. st. 2. BZKP). To je malo, ali značajno poboljšanje ekspeditivnosti suda kad je u pitanju ograničenje slobode okrivljenog. Članak 264. st. 2. ZKP propisuje nove rokove za otklanjanje nedostataka u optužnici. Povodom prigovora protiv optužnice postoji izmjena. Naime, rok od tri dana od kad je tužitelju priopćena odluka vijeća da podnese ispravljenu optužnicu ili stavi prijedlog za njenu dopunu, odnosno provođenje istrage (čl. 269. st. 2 BZKP) povećan je na 15 dana, a najduže u roku od tri mjeseca od kada je priopćena odluka vijeća. Ovo pomjeranje roka za mjerodavnog tužitelja je ujedno mogućnost kvalitetnog poboljšanja optužnog akta, ali postoji bojazan da bi to moglo usporiti proceduru kad su inače sudovi zatrpani neriješenim kaznenim predmetima. Članak 276. st. 7. ZKP propisuje da se na pismeni zahtjev ombudsmana Federacije oni mogu pozvati na glavni pretres radi praćenja kaznenog postupka, u granicama svojih ovlaštenja. (II. B. 2. (7) Ustav.F. BiH). Članak 283. ZKP je stilski i terminološki preformuliran i dopunjen čl. 288. BZKP. Članak 289. st. 3. ZKP govori o filmskom i tv snimanju glavnog pretresa. Ovo snimanje izuzetno može odobriti predsjednik Vrhovnog suda Federacije. Ranije su te ovlasti imali predsjednici vrhovnih sudova republika i pokrajina (čl. 294. st. 4. BZKP). Članak 290. st. 1. ZKP utvrđuje novčanu kaznu do 500 KM za one koji narušavaju red na glavnom pretresu.

Isto tako čl. 296. st. 1. ZKP regulira stanje kad branitelj bez odobrenja napusti glavni pretres. U takvom slučaju glavni pretres će se odložiti, a optuženi upozoriti da će se novi glavni pretres održati i bez nazočnosti branitelja, osim u slučajevima obvezne obrane (čl. 66. st. 1.- 4. ZKP). Takva eksplicitnost ne postoji u čl. 301.

BZKP. U čl. 311. st. 4. ZKP iz praktičnih razloga fuzioniran je tekst st. 4. i 5. BZKP. U čl. 313. st. 2. ZKP (zadnja alineja) dopunjen je rečenicom: "s tim da će se to pitanje unijeti u zapisnik". To je slučaj kad je predsjednik Vijeća zabranio postavljanje određenog pitanja i davanja odgovora strankama i braniteljima tijekom ispitivanja okrivljenog. Prema čl. 322. st. 2. ZKP, stranke mogu zahtijevati da o zabrani postavljanja pitanja i davanja odgovora odluči Vijeće, "s tim da se to pitanje unese u zapisnik". Članak 341. st. 2. ZKP propisuje da se presuda izriče u ime Federacije BiH. U ovoj odredbi se implicite nazire suverenost Federacije BiH. U novu redakciju ZKP nije ni djelomično inkorporiran čl. 355. BZKP, koji je bio nepopularan, a radi se o usmenom odricanju tužitelja na žalbu kad je optuženi oslobođen optužbe zato što nije dokazano djelo... Članak 354. st. 5. ZKP propisuje mogućnost da izjave žalbu osobe čiji je predmet oduzet, te se taksativno nabrajaju odredbe KZ. F BiH, kojima je inkriminirano pribavljanje takve imovine. Budući da ne postoji eksplicite analogija između smrtne kazne i kazne dugotrajnog zatvora, možda zbog toga nije predviđena zabrana optuženom odricanja prava na žalbu (čl. 355. st. 1. ZKP) kao što je to bilo u čl. 361. st. 4. BZKP.

U ZKP nije predviđena ograničavajuća odredba po kojoj bi se žalitelj mogao pozvati u žalbi na povredu iz čl. 358. st. 1. toč. 2. ZKP, ako tu povredu nije mogao iznijeti u tijeku glavnog pretresa, ili je iznio a prvostupanjski sud ju nije uzeo u obzir (v. čl. 377. BZKP). U čl. 384. st. 1 toč. 1. ZKP iz teksta je eliminirana smrtna kazna. Izričitost ove odredbe ne daje odgovor na st. 2. čl. bivše Jugoslavije koje su regulirale ovu kaznenu sankciju. U čl. 384. st. 4. ZKP Vrhovni sud Federacije supstituira raniji naziv najvišeg suda u bivšoj rep. SR BiH. U novoj redakciji ovog članka ne postoji odredba za ponavljanje postupka koji je okončan pravomoćnom presudom, a bio je propisan u st. 3. čl. 404. BZKP. Ima se u vidu stanje kad je procesna presuda donesena zbog odustanka mjerodavnog tužitelja od optužbe, a dokaže se da je to rezultat zlorabe službenog položaja (ovo pitanje regulirano je u čl. 396. st. 1 ZKP). Članak 397. ZKP je preuzeo tekst st. 1. toč. 3. i 4. čl. 405. BZKP, ali ne i odredbu kojom se zabranjuje ponavljanje postupka na štetu osuđene ili oslobođene osobe ako je prošlo više od šest mjeseci od dana kada je tužitelj saznao za nove činjenice ili nove dokaze. Argumentum a contrario - zahtjev za ponavljanje postupka moguć je bez vremenskog ograničenja kad se ispune zakonski uvjeti. Članci 403. - 411. ZKP propisuju uvjete i postupke za primjenu izvanrednog pravnog lijeka - zahtjeva za zaštitu zakonitosti. Ovdje se radi o potpuno novim odredbama, kojih ranije nije bilo u procesnom zakonu.

~~O zahtjevu za zaštitu zakonitosti odlučuje Vrhovni sud Federacije na sjednici.~~
Zakonitost kaznenog postupka štiti se i na taj način što se propisuje mogućnost podnošenja ovog izvanrednog pravnog lijeka protiv pravomoćne sudske odluke i protiv sudske odluke koji je prethodio donošenju sudske odluke u sljedećim slučajevima:

- zbog kršenja kaznenog zakona,
- zbog povrede odredaba kaznenog postupka predviđenih u čl. 358. st. 1. ZKP,
- zbog drugih povreda kaznenog postupka, ako su te povrede utjecale na zakonitost sudske odluke.

Zahtjev za zaštitu zakonitosti nije moguće uložiti zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, ni protiv odluke Vrhovnog suda Federacije u kojoj je

bilo odlučeno o zahtjevu za zaštitu zakonitosti, izuzev u slučaju iz čl. 404. st. 5. ZKP. Zahtjev za zaštitu zakonitosti mogu podnijeti federalni tužitelj, osuđenik i branitelj, a nakon smrti osuđenog u njegovu korist i osobe iz čl. 354. st. 2. ZKP. Federalni tužitelj može podnijeti zahtjev za zaštitu zakonitosti kako na štetu, tako i za korist osuđenog (čl. 404. st. 2. ZKP)

Osuđenik, branitelj i osobe iz čl. 354. st. 2. ZKP mogu podnijeti zahtjev za zaštitu zakonitosti u roku od tri mjeseca od dana kad je osuđenik primio pravomoćnu sudsku odluku. Ako protiv odluke prvostupanjskog suda nije bila podnijeta žalba, ovaj se rok računa od pravomoćnosti te odluke. (čl. 404. st. 3. ZKP)

Ako je odlukom Europskog suda za ljudska prava, Doma za ljudska prava za BiH, utvrđeno da su bila pravomoćnom sudskom odlukom na štetu osuđenog povrijeđena prava čovjeka ili temeljne slobode, rok za podnošenje zahtjeva za zaštitu zakonitosti računa se od dana uručjenja odluke navedenih sudova (čl. 404. st. 4. ZKP). Zahtjev za zaštitu zakonitosti se podnosi sudu koji je donio odluku u prvom stupnju. Predsjednik vijeća prvostupanjskog suda odbacit će rješenjem zahtjev za zaštitu zakonitosti ako je podnesen protiv odluke Vrhovnog suda Federacije (čl. 403. st. 2. ZKP), ako je uložen od strane neovlaštene osobe (čl. 404. st. 1 ZKP) i ako je podnesen nepravodobno (čl. 404. st. 3. ZKP). Protiv ovog rješenja dopuštena je žalba drugostupanjskom sudu. Prvostupanjski sud može, s obzirom na sadržaj zahtjeva za zaštitu zakonitosti, odrediti da se odgodi, odnosno prekine izvršenje pravomoćne sudske odluke. Zbog značaja ovih odredaba mi smo u cijelosti prezentirali čl. 403. - 405. ZKP, jer se zbilja radi o novim legislativnim odrednicama. Ostale odredbe o zahtjevu za zaštitu zakonitosti propisane su u čl. 406. - 411. ZKP, a radi se o preformuliranim i dopunjenim odredbama iz čl. 419. - 424. BZKP, koje ćemo samo djelomično komentirati.

Ako Vrhovni sud ne odbaci zahtjev za zaštitu zakonitosti, dostavit će ga protivnoj stranci, koja može u roku od petnaest dana od prijama zahtjeva podnijeti odgovor na zahtjev. Federalnom tužitelju će se dostaviti primjerak zahtjeva sa spisima (čl. 406. st. 2. ZKP). Prilikom odlučivanja Vrhovni sud Federacije će se ograničiti samo na ispitivanje onih povreda na koje se poziva podnositelj zahtjeva (čl. 407. st. 1.). Vrhovni sud *ex officio* postupa po načelu *beneficium cohaesionis*. Ako je zahtjev za zaštitu zakonitosti uložen u korist okrivljenog, Vrhovni sud Federacije pri donošenju odluke vezan je zabranom *reformatio in peius* iz čl. 371. ZKP.

Vrhovni sud Federacije može odbiti presudom zahtjev za zaštitu zakonitosti ako utvrdi da postoji povreda zakona na koju se poziva podnositelj zahtjeva (čl. 408. ZKP). Ako je zahtjev za zaštitu zakonitosti osnovan, Vrhovni sud Federacije donijet će presudu kojom će s obzirom na prirodu povrede donijeti odgovarajuću odluku koja može biti konstitutivna ili deklarativna.

Ukoliko se prilikom odlučivanja o zahtjevu za zaštitu zakonitosti pojavi znatna sumnja o istinitosti odlučnih činjenica utvrđenih u odluci protiv koje je zahtjev uložen, Vrhovni sud Federacije će presudom ukinuti tu odluku i narediti da se održi novi glavni pretres pred istim ili drugim stvarno mjerodavnim prvostupanjskim sudom (čl. 410. ZKP). Ako je pravomoćna presuda ukinuta i predmet vraćen na novo suđenje, za osnovu će se uzeti ranija optužnica ili onaj njen dio koji se odnosi na

ukinuti dio presude (čl. 411. st. 1. ZKP). Sud je dužan izvesti sve procesne radnje i raspraviti pitanja na koja mu je ukazao Vrhovni sud Federacije (čl. 411. st. 2.). Pred prvostupanjskim, odnosno drugostupanjskim sudom stranke mogu isticati nove činjenice i predlagati nove dokaze (čl. 411. st. 3. ZKP). Pri donošenju odluke sud je vezan zabranom *reformatio in peius* (čl. 371. ZKP). Ako je pored odluke nižeg suda, ukinuta i odluka višeg suda, predmet se dostavlja nižem sudu preko višeg suda (čl. 411. st. 4. ZKP). Članak 420. st. 2. ZKP propisuje da se rješenje s kratkim obrazloženjem o odbacivanju optužnog prijedloga ili privatne tužbe dostavlja pored ovlaštenom tužitelju i okrivljenom, i branitelju. Radi se o skraćenom postupku. Mi zadržavamo istu metodologiju prezentiranja odredaba ZKP koje reguliraju ovaj postupak.

Članak 426. ZKP je prepisan čl. 444. BZKP, bez st. 4 - 6. toga članka. Dakle, ovom odredbom su sužena ranija prava suca pojedinca. Evidentno je da su na tome insistirali strani eksperti u sastavu MTE.

U pogledu sudske opomene gotovo da nema nikakvih bitnih promjena o kojima bi trebalo ovdje pisati.

Postupak prema maloljetnicima je neznatno reformiran. Članak 436. st. 1. i 2. ZKP propisuje da maloljetnik mora imati branitelja od početka pripremnog postupka, bez obzira kolika je propisana kazna za kazneno djelo kojim se tereti. Ukoliko maloljetnik ne poznaje jezik na kojem se vodi postupak, sud mu je obavezan odrediti tumača. Ovo su novine u odnosu na čl. 455. BZKP.

Mnoge odredbe iz BZKP nisu prihvaćene, pa ih je nepotrebno apostrofirati. Zapravo, ova reforma ZKP-a i vršila se zbog toga da se odbace sve suvišne norme, a etabliraju suvremena rješenja procesnog prava. Npr. čl. 458. BZKP s pravom je izostavljen jer rješava kompliciranu problematiku spajanja i razdvajanja postupka, koji se mora primijeniti na osobu koja je neko kazneno djelo učinila kao maloljetnik, a neko kao punoljetnik - postupak bi se, dakle, vodio pred vijećem koje sudi punoljetnoj osobi. Ova situacija je bila dubiozna i dobro je da nije dobila mjesto u ZKP FBiH.

Članak 442. st. 1. i 2. ZKP ne predviđa mogućnost objavljivanja tijeka kaznenog postupka prema maloljetnicima i odluka donesenih u tom postupku, niti se može obavljati video i audio snimanje tijekom postupka. Pravomoćna odluka suda može se objaviti, ali bez navođenja osobnih podataka maloljetnika iz kojih bi se mogao utvrditi njegov identitet. Ovo je maksimalna zaštita osobnosti mladog delikventa. Ranije, mogućnost suda da može odobriti to što je sada zabranjeno - dovodilo je sud u tešku dvojbu (v. čl. 461. BZKP).

U čl. 444. st. 1 - 3. ZKP samo su usklađeni novi nazivi sudova prema ustavno - pravnom uređenju Federacije BiH (v. čl. 463. BZKP). Članak 466. ZKP propisuje da županijski sud može odrediti jedan sud koji će u prvostupanjskom postupku biti mjerodavan za kaznene predmete maloljetnika na području više sudova u županiji. Ova odredba opetovano naglašava da se gro pravosudne problematike rješava na županijskoj razini. Članak 450. ZKP je preformulirani st. 4. čl. 468. BZKP. Novost je u tome da mjerodavni tužitelj kad odlučuje o svrhovitosti pokretanja kaznenog postupka prema maloljetniku za kaznena djela iz čl. 448. st. 2. i čl. 449. st. 1. ZKP nije dužan o tome obavijestiti organ starateljstva i oštećenika, koji su ranije imali pravo u

roku od osam dana zahtijevati da Vijeće za maloljetnike odluči o pokretanju postupka. Dakle, mjerodavni tužitelj samo je dužan razmotriti mogućnost i opravdanost odgojne preporuke (mjere) sukladno Kaznenom zakonu F BiH. Članak 452. ZKP je korjenito izmijenjen čl. 470. BZKP. Tako, u st. 1. ovog članka mjerodavni tužitelj podnosi zahtjev za pokretanje pripremnog postupka sucu za maloljetnike mjerodavnog suda. Prije donošenja odluke o tome hoće li se složiti sa zahtjevom koji se odnosi na kazneno djelo iz čl. 448. st.2. i čl.449. st.1 ZKP, sudac za maloljetnike je dužan razmotriti mogućnost i opravdanost izricanja odgojne preporuke sukladno KZ F BiH. Ako donese takvu odluku, sudac za maloljetnike će odlučiti da protiv maloljetnika ne pokrene postupak. Protiv rješenja suca za maloljetnike nije dopuštena žalba. U ostalim slučajevima, ako se sudac za maloljetnike ne složi sa zahtjevom za pokretanje pripremnog postupka, zatražit će da o tome odluči Vijeće za maloljetnike Višeg suda. Stavak 3. čl. 452. ZKP je identičan stavku 2. čl. 470. BZKP, a novi st. 4 ovog članka je recipirani st. 3. čl. 470. BZKP, s tim što se pored OUP sada i sudskoj policiji može povjeriti da izvrši naredbu o pretresu stana ili privremenom oduzimanju predmeta.

Članak 453. st. 2. ZKP, za razliku od st. 3. čl. 471. BZKP utvrđuje da sud za maloljetnike ne može pribavljati izvješće ili saslušati roditelje, staratelja, usvojitelja, socijalnog djelatnika, vjerskog ispovjednika i branitelja (v. čl. 437. ZKP). U čl. 456. ZKP utvrđena je obveza Vijeća za maloljetnike istog suda da svakih deset dana vrši kontrolu nužnosti pritvora koji izdržava maloljetnik. Članak 458. st. 2. ZKP propisuje da, ako mjerodavni tužitelj ne podnese zahtjev da se pripremni postupak dopuni, niti stavi obrazloženi prijedlog Vijeću za maloljetnike za kažnjavanja u roku od tri mjeseca od dostave spisa suca za maloljetnike - smatrat će se da je odustao od kaznenog gonjenja. To je objektivni rok o kojem mora nadležni tužitelj voditi računa, a ujedno se vremenski ograničava pripremni postupak (čl. 458. st. 2. ZKP).

U pogledu pravnih lijekova u postupku prema maloljetnicima izvršene su neznatne promjene. Članak 469. st. 4. ZKP propisuje da se na sjednici drugostupanjskog vijeća kad se odlučuje o žalbi protiv presude ili rješenja uvijek mora pozvati maloljetnik i njegov branitelj. U slučaju njihovog nedolaska, a uredno su obaviješteni - to ne sprječava drugostupanjski sud da donese odluku. U st. 4. čl. 487. BZKP nije bilo predviđeno obavješćavanja branitelja, a o svrhovitosti pozivanja maloljetnika odlučivao je predsjednik vijeća. Ovo suženje prava predsjednika žalbenog vijeća treba gledati u širem kontekstu penetracije odredaba iz Konvencije o zaštiti ljudskih prava u ovaj zakon.

Kad je riječ o posebnim postupcima u ZKP, treba reći da je reformiranje bilo restriktivno. Tako, u potpunosti je preuzet čl. 493. BZKP, s tim što se za izricanja mjera sigurnosti moraju ispuniti uvjeti iz čl. 63. i 64. ZKP F BiH. U čl. 476. ZKP nije uključen st. 6. čl. 494 BZKP koji je ovlaštenom tužitelju, koji se na glavnom pretresu odrekao prava na žalbu, omogućavao da odmah ili u roku od osam dana od dana odricanja prava na žalbu može podnijeti optužni prijedlog. U čl. 478. ZKP preuzet je tekst čl. 496. BZKP, s tim što je usklađen naziv Kaznenog zakona. U st.1 - 3. čl. 480. ZKP nalaze se nove odredbe koje na adekvatniji način reguliraju psihijatrijsko liječenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi. Članak 498. BZKP, neizmijenjena sadržaja, postao je st. 4. ovog članka.

Članak 482. st. 1. ZKP je podudarnog teksta sa st. 1. čl. 500. BZKP bez poznate fraze "razlozi morala". Naime, radi se o oduzimanju predmeta od optuženog koji je oglašen krivim. U st. 5. ovog članka na izravan način se propisuje da vlasnik predmeta ima pravo na žalbu zbog nepostojanja zakonske osnove za oduzimanje predmeta, bez suvišnog uvjetovanja kakvo je postojalo u st. 5. čl. 500. BZKP. Članak 484. ZKP je preuzet čl. 502. BZKP, s tim što su usuglašeni nazivi KZ i pravnih osoba, odnosno gospodarskih subjekata. Članak 497. st. 4. ZKP je recepcija čl. 515. BZKP bez st. 5., koji izlišno potencira ono što je u prethodnom stavku razvidno.

U čl. 500. st. 1. i 2. ZKP se koriste novi nazivi ministarstava i sudova kojima se dostavljaju molbe domaćih sudova za pravnu pomoć (v. čl. 518. BZKP). U čl. 501. ZKP, kao i u prethodnom članku izvršena je transformacija teksta BZKP (čl. 519.), sukladno Ustavu Federacije BiH. Članci 502 - 505. ZKP su preuzeti čl. 520 - 523. BZKP, uz već spomenuto usuglašavanje nazivlja institucija, odnosno državnih organa. Članak 506. st. 2. ZKP je nova odredba u kojoj se uređuje postupak za izručenje okrivljenih osoba, a odnosi se i na osobe protiv kojih se vodi postupak pred Međunarodnim sudom za sudsko gonjenje osoba odgovornih za ozbiljne povrede međunarodnog humanitarnog prava na teritoriju bivše Jugoslavije od 1991. g. za kaznena djela predviđena Statutom Međunarodnog suda. Ovaj postupak uređuje se posebnim aktima. Republika Hrvatska je donijela Ustavni zakon o suradnji s Međunarodnim sudom u Haagu.

Članak 507. je preuzet čl. 525. BZKP, s tim što je u st. 1. toč. 10. novi tekst koji upotpunjuje tako važno pitanje kao što su pretpostavke za izručenje okrivljenih i osuđenih stranih osoba sudovima inozemnih država. Radi usporedbe vidjeti čl. 525. BZKP. U čl. 509. st. 1. ZKP radi se samo o usuglašavanju naziva ministarstava koja se spominju u čl. 520. BZKP. Članci 513 - 517. usuglašavaju nazive institucija koje su uključene u ovaj vid posebnog postupka. Člankom 525. st. 3. ZKP predviđa se podnošenje tužbe za naknadu štete protiv Federacije BiH. Raniji čl. 548. BZKP smatran je irelevantnim i nije uzet u obzir za reformiranje. Članak 536. st. 3. i 4. ZKP također se bavi usuglašavanjem naziva institucija koje su uključene u postupak izdavanja tjeralice. Članak 539. st. 1. i 2. ZKP regulira postupak po neriješenim izvanrednim pravnim lijekovima (sada nepostojećim), koji nisu riješeni do stupanja na snagu novog ZKP Federacije. U čl. 543 - 544. su neke važne prijelazne odredbe.

Naprijed izloženo predstavlja skraćeni pregled uočenih izmjena i promjena vezanih za našu mini reformu ZKP. Zbog drugih radnih obveza nije bilo moguće posvetiti veću pažnju ovom izvješću, pa su mogući i propusti zbog kojih se unaprijed ispričavamo cijenjenim čitateljima.

4. ZAKLJUČAK

Reforma ZKP je veliki korak u izgradnji kaznenog zakonodavstva Federacije BiH. Postojala je namjera da se ide mnogo šire u reformu BZKP, a učinjeno je ono što je bilo objektivno moguće. Ne treba gubiti iz vida da je BZKP rađen i dograđivan četiri desetljeća, a uzori su mu bili njemački, francuski, belgijski i švicarski zakon o kaznenom postupku. Države na određenom ekonomskom i kulturnom stupnju razvoja imaju

manje - više slične zakone o kaznenom postupku, ukoliko u nekoj zemlji ne prevladavaju ideološki ili nacionalni ekskluziviteti s negativnim predznakom.

Ono što je novo u ZKP to su postulati iz međunarodnih akata, koji determiniraju federalnu i bosanskohercegovačku stvarnost. Naše kadrovske, materijalne i druge mogućnosti u pravosuđu Federacije nisu takve da možemo reći kako će reforma ZKP riješiti nagomilane probleme. Reformirani ZKP FBiH je samo neminovna pretpostavka za funkcioniranje pravne države. Na ovu temu zaista bi se moglo mnogo toga napisati. Ali, da bi se krenulo naprijed, ne treba analizirati što je bilo, što jest, već kako brže i bolje pravnom regulativom osigurati bolju budućnost ovom narodu.

Summary

The transformation of the Penal Legislation in the Federation of Bosnia and Herzegovina is a consequence of the new constitutional arrangement of the BiH Federation as a special entity of the state of Bosnia and Herzegovina. A new Penal Code was not created due to practical reasons, instead, an comprehensive reform was undertaken of the Penal Law of the former Yugoslavia, which was in force as a law which was taken over for a short-term use.

The reform of the Penal Code, with the help of international factors, was successfully completed within the period of two years. Procedural norms were introduced in accordance with contemporary European penal codes. This report (article) contains, within its limits, all major novelties in relation to the former Penal Code.

DOPUNA

Savjetovanju je bilo nazočno oko 100 uzvanika i gostiju. Ovom izvješću bit će priključen popis osoba koje su uredno prijavile svoj dolazak na savjetovanje.

Bilo je predloženo da se za poslijepodnevni rad savjetovanja pismeno prijave osobe koje žele diskutirati o točno određenom pitanju iz Kaznenog zakona i Zakona o kaznenom postupku. Za diskusiju iz KZ bilo je samo troje prijavljenih, a iz ZKP nitko. Sudionici su se radije opredijelili za spontane komentare i pitanja upućena organizatorima sastanka. To je neuobičajeno da se na pitanja iz ZKP daju *ad hoc* odgovori. Zato je prijavljivanje diskusije pretpostavljalo pripremu osobe koja će kompetentno dati odgovor, a on ne smije biti u suprotnosti s usvojenom normom. Izuzetak su tiskarske i leksičke greške. Organizator je mogao zakazati panel diskusiju koja bi sve sudionike dovela u ravnopravan položaj, ali za to nije bilo vremena, jer je čitav program rada ograničen na jedan dan.

U cjelini gledano, savjetovanje je uspjelo i pokazalo se da je dobro na ovakve sastanke pozvati sve one koji na svom poslu dolaze u doticaj sa Zakonom o kaznenom postupku. Ako u dogledno vrijeme bude odlučeno da se pristupi izradbi potpuno novog ZKP za Federaciju BiH, treba iz najšire pravne i upravne osnove tražiti pismena mišljenja za pojedina rješenja. Odnos prakse i teorije davno je definiran i ne treba to ovdje ponavljati.

Kaznenopravna katedra Pravnog fakulteta u Mostaru zahvaljuje svim sudionicima prvog savjetovanja o kaznenom zakonodavstvu Federacije BiH. Mi ćemo i ubuduće težiti što tješnjoj suradnji sa svim institucijama koje će ubuduće zapošljavati naše mlade pravnike. Ovom prilikom posebno se zahvaljujemo gospodi: ministru pravosuđa Federacije BiH, predsjedniku Vrhovnog suda F BiH, ministrima pravosuđa županija, ministrima MUP županija, svim predsjednicima županijskih i općinskih sudova, svim županijskim i općinskim tužiteljima, te dekanu Pravnog fakulteta koji je skrbio o organizacijskim i materijalnim pitanjima bitnim za ovo savjetovanje.

Literatura

- Zakon o kaznenom postupku Federacije BiH (Službene novine FBiH, br. 43/98.)
- Zakon o kaznenom postupku bivše Jugoslavije (Službeni list SFRJ br. 14/85.)
- Kazneni zakon Federacije BiH (Službene novine FBiH, br. 43/98.)
- Kazneni zakon SFRJ (Službene novine list SFRJ, br. 44/76.)
- Kazneni zakon SRBiH (Službeni list SRBiH, br. 19/77.)